

ЮВІЛЕЇ

УДК 37(09)(477.51) «1932/1933»

До 100-річчя Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка

Анатолій Боровик

М. О. МІРОШНИЧЕНКО – ОДИН З ДВАДЦЯТИ КЕРІВНИКІВ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Увазі читача пропонуються маловідомі сторінки історії Чернігівського інституту соціального виховання початку 30-х років ХХ ст. Мова йде про короткий період управління вузом М. О. Мірошніченком.

Ключові слова: Чернігівський інститут соціального виховання, педагогічний інститут, М. О. Мірошніченко, організація навчального процесу, педагогічна і виробнича практика.

В історії Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка за час його майже столітньої діяльності відбулося багато змін в організації освітнього процесу студентів, у формуванні матеріальної бази закладу, в його структурі. Змінювалися також і його керівники. У даній статті мова піде про короткий період управління інститутом Миколою Олександровичем Мірошніченком, діяльність якого як керівника навчальним закладом не висвітлювалася в історичній літературі.

Народився він у с. Іванівка Вовчанського повіту на Харківщині 24 грудня 1881 р. Ці дані з біографії Миколи Олександровича знайдені нами в особовій справі, яка зберігається у Державному архіві Чернігівської області. І хоч у ній 33 сторінки, але особового листка обліку кадрів та автобіографії немає. Відсутність саме цих матеріалів є характерною особливістю для архівних документів періоду 30-х років ХХ століття. У справі збереглися накази про призначення на посаду, розпорядження про різного роду відрядження, але потрібної інформації про особу в ній бракує. Не виявлено його особової справи і у фондах Центрального державного архіву вищих органів влади і управління у м. Києві.

Проте у колишньому обласному партійному архіві, а нині у корпусі №2 державного архіву Чернігівської області нами знайдено особові листки з обліку управлінських кадрів області, в тому числі й особовий листок М. О. Мірошніченка, заповнений ним особисто 4 жовтня 1933 р. З нього ми дізнаємося, що за соціальним походженням він із селян-бідняків. Батьки його мали один земельний наділ 2,75 десятини, а заняттям їх були сільськогосподарські роботи по найму.

Початкову освіту Микола здобув у с. Іванівці у двокласному училищі. З 1901 до 1904 року навчався у Вовчанській учительській семінарії. Учительський інститут він нібито закінчив екстерном у 1912 р. у Білгороді, причому місце навчання написано нерозбірливо, а час вступу до інституту не вказаний. Потім він навчався один рік ще у

© Боровик Анатолій Миколайович – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка.

якомусь навчальному закладі у м. Харкові, але його не закінчив. Цей запис зроблено теж нерозбірливо, але прочитати можна, що він його не закінчив. Крім того, він навчався один рік у Харківському інституті марксизму-ленінізму, до якого вступив у 1930 р. напередодні реформування його в університет червоної професури, але його теж не закінчив. Проте Микола Олександрович у особистому листку вказував, що мав вищу освіту, хоч підтвердження цього ми не знаходимо.

Трудовий стаж його був започаткований у Вовчанській повітовій школі грамоти, де перебував один рік на посаді вчителя. Згодом протягом року працював табельщиком на цукроварні. З 1901 до 1904 року навчався у Вовчанській учительській семінарії. Наступні вісім років з 1904 до 1912 року виконував обов'язки учителя двокласної Гаєвської школи на Харківщині. Потім сім років завідував двокласною школою у с. Філіповка. З 1920 р. до 1923 р. працював головою профбюро у м. Лебедині, а з 1923 до 1924 року очолював Лебединський виконавчий комітет. Протягом чотирьох років з 1924 до 1928 року керував профспілкою «Робос» у м. Сумах, одночасно працював членом правління окружної профради. З 1928 до 1930 років перебував на посаді інспектора у Прилуцькому окружкомі освіти, а протягом наступних двох років був директором Прилуцького педтехнікуму [1, арк. 124-125].

2 липня 1932 р. наказом Наркома освіти України Миколу Олександровича Мірошниченка було призначено на посаду директора Чернігівського інституту соціального виховання, а 10 липня він мав приступити до роботи. 11 липня ним був підписаний перший наказ по інституту, де зазначалося про те, що він «вступив до виконання обов'язків директора ЧІСВ і прийняв усі справи» [2, арк. 2].

Приступивши до роботи, йому довелося керувати виконанням ремонтних робіт. Обсяг їх був достатньо великим, адже інституту на той час належало кілька приміщень. Основне навчальне помешкання за тодішньою адресою по вул. Леніна, 5 (нині в ньому розміщений кооперативний технікум) потребувало побілки аудиторій та кабінетів, а також фарбування підлоги та вікон. Особливо значних матеріальних затрат потребував ремонт недіючої системи парового опалення.

У будинку по вулиці Селюка, 34 (колишнє помешкання духовної семінарії) на першому поверсі було кілька кімнат гуртожитку, бібліотека, магазин, їдальня, на другому – навчальні лабораторії, кабінети та аудиторії, а на третьому поверсі теж знаходився гуртожиток. Саме це приміщення потребувало найбільшого обсягу ремонтних робіт. Потрібно було відремонтувати водопровід та каналізацію, опалення, двері й вікна, провести побілку кімнат та коридорів, а також ремонт фасаду будови та даху.

Потребували ремонту також і менші за площею приміщення, в яких були розміщені майстерні інституту й квартири викладачів і службовців. Це приміщення по вул. Леніна, 7, Пушкіна, 3 і 5. Проте до початку навчального року встигли провести лише капітальний ремонт кухонь, фарбування й побілку кімнат і коридорів у гуртожитку, а також часткову побілку лабораторій у приміщенні по вул. Селюка, 34. Решту ремонтних робіт проводили вже у вересні місяці [3, арк. 16].

Керівництво інституту змогло також забезпечити гуртожиток ліжками і столами, але не вистачало тумбочок та шаф для одягу. Для майбутнього опалювального сезону було заготовлено 500 т торфу й 60 м³ дров. Отже, новопризначеному директору довелося прикласти значних зусиль для підготовки інституту до нового навчального року.

Деякі проблеми виникли напередодні 1 вересня з набором випускників шкіл для навчання в інституті. Причиною цього було те, що значна частина учнів трудових семирічних шкіл мала дуже низький рівень знань й не бажала далі продовжувати навчання. Ось тому наприкінці серпня 1932 р. до приймальної комісії було подано всього 8 заяв випускників шкіл [4, арк. 16 зв.]. Проте основна їхня кількість зараховувалася до інституту без екзаменів. Це були випускники робітничих факультетів, профшкіл, педагогічних шкіл, курсів підготовки та дво-трирічних педкурсів, тобто тих, хто мав кращу підготовку для навчання в інституті. Тому плани прийому абітурієнтів виконувались.

Певні зміни в організації навчального процесу відбулися в зв'язку з прийняттям постанов ЦК ВКП(б) «Про початкову і середню школу» від 5 вересня 1931 р. та «Про

навчальні програми та режим у початковій та середній школі» від 25 серпня 1932 р. Особлива увага в цих документах була звернута на підвищення ідейно-політичного рівня навчального процесу, загальної освіти й педагогічної майстерності учителя.

З липня місяця, тобто з часу призначення на керівну посаду, Миколі Олександровичу довелося також займатися питаннями формування навчального плану на новий навчальний рік. До 28 серпня цю роботу було завершено і доведено до відома кожного викладача його навчальне навантаження.

Традиційними для радянського часу були звіти трудових колективів та інші публікації у пресі про успішне виконання ними постанов партії і уряду. Так, чернігівська газета «Червоний стяг» 23 жовтня 1932 р. писала, що центральним питанням у роботі партійної організації інституту стала мобілізація комуністів, комсомольців і безпартійних студентів та викладачів на виконання постанов ЦК ВКП(б) про школу, на перегляд навчальних планів і програм, поліпшення навчальної і виховної роботи. Варто зауважити, що викладачів інституту, членів партії, на той час було всього сім та один член комсомольської організації.

Далі в статті мова йшла про те, що «як наслідок виконання партійних постанов» була підвищена успішність студентів, поліпшилося їхнє побутове обслуговування, викладачі і студенти почали брати активну участь у господарсько-політичних кампаніях на селі.

Проте не обійшлося у статті і без недоліків. Говорилося про виявлені недоліки у викладанні історії України, історії ВКП(б), історії народного господарства, політ-економії та інших дисциплін [5, с. 24].

Напередодні навчального року протягом п'яти днів проходила настановча конференція з педагогічної практики найбільш підготовлених студентів другого та третього курсів для роботи учителями-предметниками у школах, де були вакантні посади вчителів. За направленням Наркомату освіти студенти здебільшого виїхали до Київської області [6, арк. 17].

Протягом навчального року як викладачам, так і студентам доводилося не лише навчатися, а й виконувати деякі громадсько-політичні роботи. Вони виїздили до сіл області у справах ліквідації неписьменності, для обміну комсомольських квитків, на весняно-польові роботи та на виконання інших справ. Так, у березні 1933 р. відряджено було 60 студентів, а у квітні й травні – по 95 чоловік. Специфікою того часу було шефство навчальних закладів над окремими селами. Так, інститут соціального виховання шефствував над селами Іванівка та Куликівка. У квітні місяці до цих населених пунктів було відряджено по три бригади для виконання посівної кампанії та проведення масово-політичної роботи. У ході «антипасхальної кампанії» було прочитано 36 лекцій та доповідей жителям цих населених пунктів, випущено протягом двох місяців у Іванівці 40, а у Куликівці 22 стінні газети. Для проведення лекційної пропаганди викладачі інституту виїздили по селах області. З цією метою ними було витрачено на відрядження 152 дні, а з метою підвищення кваліфікації учителів області викладачі інституту витратили 34 робочі дні протягом навчального року [7, арк. 18].

Цікаву інформацію ми отримуємо зі звітів студентів про проходження педагогічної практики. Так, студент третього курсу Панас Іванович Овсієнко проходив педпрактику в с. Макошино Менського району. Викладав суспільствознавство і географію. У школі було 350 учнів, які навчались у 10 групах – класах (4 групи – молодший комплект і 6 – старший). Школа знаходилась у трьох не пристосованих для навчально-виховної роботи будівлях. Педколектив був невеликий, усього 14 учителів, два з них мали вищу освіту, три – незакінчену вищу, сім – середню і два – нижчу, тобто – початкову [8, арк. 6].

У своїй навчальній діяльності Панас Іванович використовував такі методи: лекції, бесіди, лабораторні роботи, екскурсії. Контроль за роботою учнів здійснював шляхом письмових робіт, контрольних запитань, спостереження за учнями. Як писав у своєму звіті студент, підготовка до лекцій займала дуже багато часу – до чотирьох годин щодня. Підручниками користувався лише тими, що отримав в інституті. Для

роботи з відстаючими учнями він створив бригаду з кращих школярів, які допомагали учителю в роботі з невстигаючими.

У виховному плані проводив доповіді й бесіди з учнями, а також виступав перед батьками з різних питань. Керував також гуртком поточної політики, а в селі брав участь в усіх політичних кампаніях. Студент також керував партійною школою при залізниці та проводив доповіді з політичних питань у сільбуді.

На думку практиканта невеликими в організації педпрактики було те, що в селі неможливо було дістати підручники з історії, які були відсутні у бібліотеці, тому проблеми у нього виникли у викладанні історії західних країн. Такої дисципліни Панас Іванович не вивчав у інституті [9, арк. 6].

Аналізуючи звіти студентів-практикантів, приходимо до висновку, що значну частину часу студенти використовували для роботи у сільській громаді. Вони брали участь в усіх кампаніях, які проводилися на селі: хлібо- та овочезаготівлях, виконання промфінплану та інших. Обов'язково студент мав читати лекції та проводити бесіди серед селян з політичних і поточних проблем. Студенти вказували, що за півроку практики їм довелося, крім навчальної роботи, виконувати багато різних видів громадської роботи. Так студент С. М. Фесенко, який проходив практику у с. Андріївка Чернігівського району, вважав, що як на шкільну, так і громадську роботу йому доводилося витратити по 6 – 7 годин кожного дня на кожен вид роботи.

Напередодні 1933-1934 навчального року інститут втратив своє основне приміщення (нині у ньому кооперативний технікум). Обласна влада передала його новоутвореній вищій комуністичній сільськогосподарській школі. Навіть ставилося питання про переведення інституту до м. Конотопа. Проте його залишили в м. Чернігові. Підготовка навчального корпусу по вул. Селюка, 34, яке потребувало значного ремонту, затягнулась, і тому початок навчального року розпочався лише в другій половині вересня. Причому система опалення так і не була відремонтована. У зв'язку із зменшенням навчальних площ умови роботи студентів значно погіршилися.

Однією з позитивних змін, що відбулась напередодні навчального року, була реорганізація інституту в педагогічний з фізико-математичним, мовно-літературним, історико-економічним й хіміко-біологічним факультетами з чотирирічним терміном навчання. Але інститут не був повною мірою забезпечений викладачами. Такі дисципліни, як історія СРСР, історія техніки, шкільна гігієна та деякі інші, зовсім не викладались [10, с. 25].

Про початок 30-х років у своїх спогадах описав Іван Сочивець, український письменник-гуморист, уродженець с. Лебедівка Козелецького району. У статті «Чернігів, Селюка, 34», опублікованій у газеті «Деснянська правда» 5 серпня 1984 р., він описав події п'ятдесятирічної давнини. Саме в 1933 – 1934 навчальному році розпочалося його навчання у Чернігівському педагогічному навчальному закладі. Він згадує:

« 1933-й, 1934-й! Для нинішніх студентів того ж ЧПІ – то вже далека історія, яку треба вивчати, а то й «зубрити» за підручниками... А ми, діти села й міста, рвалися до науки, і хоч наука та була для багатьох у рідному Чернігові, до якого сорок чи там вісімдесят кілометрів, але на той час – то зовсім неблизький світ. Бо ні асфальтових доріг, ні автобусів, а тим більше власних «Жигулів» чи бодай «Запорожця». Для щасливчиків – пароплав по Десні, для декого залізниця, а для решти – коні, воли, а чи не найкраще – молоді пружні ноги у черевиках «скороход».

Як приємно дивитися на нинішніх студентів, що і красиво зодягнені, і книжки носять в портфелях та «дипломатах», і гаманці мають хоч з якимось там «капіталом», подарованим батьками, і живуть у затишних гуртожитках, на навчання дістаються не на волах чи конях, і... Скільки тих «і» можна б назвати, зіставляючи студента сьогоднішнього з тим, якому пролунав перший дзвінок в ЧПІ нині вже далекого 1933-1934 навчального року! І цьому треба тільки радіти.

Пам'ятаю, навчальні аудиторії інституту і гуртожиток містилися в тому ж будинку. Тут же, в підвалах, їдальня, маленький продовольчий магазин, де ми одержували по 600 грамів хліба на день. По картках. Селилися студенти по 15–20 чоловік в кімнаті. Спали на вузьких залізних ліжках, на солом'яних матрацах, а часто й на

подушках, теж набитих соломю. Поміж ліжками — вузенькі тумбочки. Під ліжками плетені з лози чи зроблені з фанери чемодани. В чемоданах здебільшого домоткана й домошита білизна з цупкого селянського полотна та якась там крамна сорочина для відвідування лекцій і виходу в місто.

Перший курс хіміко-біологічного факультету, в якому я навчався, був не однорідним як за віком студентів, так і за їх підготовкою та культурним рівнем. Від нас, селюків, контрастно відрізнялися випускники міських шкіл. Особливо чернігівці. Нам, приїжджам, бідно зодягненим та й «не зовсім отесаним», було приємно і заздрісно дивитися, як важко і дещо гордовито заходили в аудиторію Тамара Бадай, Ольга Хлібик, Ліпа (Олімпіада) Воробійова, Ніна Яценко, Надія Дока та інші. З чернігівців лише Володя Салко, єдиний хлопець з місцевих, був для нас простим, дещо навіть грайливо «демократичним». Мав цей хлопець одну рису, яка часом нас, ще зелених хлопчаків, дещо дивувала: він часто і з першого ж знайомства закохувався у дівчат, боляче переживав свої поразки, знову шукав любові, клявся нам, що все гаразд, а через тиждень-два приходив до гуртожитку, щоб виплакати свої болі.

Старші серед нас за віком були ті, хто вже встиг попрацювати в школі, а тепер прийшов завершити освіту. Ці товариші, зокрема Дмитро Дериведмідь, Іван Сергієнко, Третяк, Крючкова, трималися трохи особняком. Але, де треба було, виявляли до нас своє наставництво. З тактом і добрими намірами.

Дівчата, що приїхали з сіл, виглядали скромніше від міських, але скоро прилучилися до тодішньої моди. Хоч на той час рівна суконька, біла кофтина, а на ногах лосеві балетки та шкарпетки — ото й усе модне вбрання. Чи не найпоширенішим одягом, щось на зразок форми, для тодішньої молоді, були сині, зелені, голубі майки з білими комірцями. В тих майках було щось близьке до спартаства.

В нашої групі переважали дівчата. Веселі, дзвінкоголосі, метушливі й хазяйновиті. Ніна Суржик, Галина Дубина, Варя Підвербна, Поля Двоєжон, Проня Куцак, Людмила Рева, Галя Лавріненко, Лідія Садівнича, Поля Смолко, Марія Галушко та інші швидше, ніж ми, хлопці, увійшли в ритм навчальної роботи, створили собі кращий побут, ви-переджаючи нас у всьому.

Хлопці, нам'ятаю, довго не могли розпрощатися з сільськими навиками, дещо тугіше вживалися в міську атмосферу. Не можу забути, як я і мій новий товариш з Менського району Степан Оліфіренко залишили в гуртожитку стареньке своє взуття і босоніж подалися до міста. Далеко, правда, не зайшли. При виході нас зустрів сам директор (тоді ще ректором не називали). Він зупинив нас, хмикнув собі під ніс і запитав, куди це ми чимчикуємо. Одержавши щирю й прямолінійну відповідь, що маємо намір піти в місто, директор лагідно висповідав нас і зажадав повернення. Нас це не стільки налякало, скільки здивувало. Адже того часу босих людей ходило по місту чимало. В основному приїжджих з села. Це для нас теж був урок. Урок елементарної культури. Стверджую, що відтоді я і мій друг Степан Оліфіренко (нині кандидат хімічних наук) босоніж на людях більше не показувались. Окрім, звичайно, пляжу.

Я дещо акцентую увагу на побуті. Роблю це навмисно, адже побут і матеріальні статки — немаловажний фактор в освіті молоді. Тепер, коли я спостерігаю, як обідають студенти, що готують на кухні в чудових гуртожитках, як зодягаються і чим цікавляться, то тільки зітхаю. З радощів і подиву. Навіть не уявляю, як би колись вчилися ми, маючи такі прекрасні умови. Я вже задував про 600 грамів хліба. Тепер, коли до хліба є ще й молоко, м'ясо, масло, варення, овочі, ласощі, 600 грамів, можливо й багато. А тоді, в далекі тридцять роки, грамів тих на хлопця чи дівчину було малува-то. Правда, у нас, студентів ЧПІ, був чудовий і надійний рятівник: пюре-настильний завод, що завжди димів трубою тут-таки, поруч з інститутом, тільки на другому боці Стрижня. Завод той виробляв пречудове гарбузяче повидло. Солодке, поживне, а головне — дешево. І коли б ти не зайшов у студентську крамницю до Левіна, повидло було завжди. До речі, його можна було брати і в кредит. До наступної скромної стипендії.

В гуртожитку, бувало, завжди побачиш, як хтось з хлопців уписує хліб з повидлом. Чи то Степан Трамана, Василь Коломієць, Андрій Буш, чи Макар Бурдукало, Василь Позняк, Андрій Стус, Володимир Ковальчук.

У декого з міських дівчат були наручні годинники. То чи не єдина прикраса, бо ні

перснів, ні серезжок, ні кулонів тоді не носили. А ось у хлопців, пригадую, тільки два годинники...

Був ще один рятівник для студентів. І майже поруч з інститутом. Це базар на П'яти Кутах. Власне, то був не базар, а базарчик. Ранкове збіговисько охочих продати й купити. Для нас найголовніші продукти: молоко (сире й тепле), ряжанка, простокваша. Хто придбав собі примус, той живився з базару й картоплею. Густо й смачною. Особливо, коли її заправити маргарином.

Не слід думати чи навіть припускати, що жили ми в інститутському гуртожитку тільки для того, щоб їсти свою пайку хліба на картку, порцію дешевого повидла та картоплю з маргарином. Ні, ми їли для того, щоб жити, а жили для того, щоб вчитися, здобувати освіту, а потім нести ту освіту в школи республіки. В наші радянські школи.

А вчили нас прекрасні педагоги, сердечні викладачі. Серед них були високого класу професори, доценти, асистенти тощо. Гордістю педагогічного інституту були професори Карханін, Кожевник, Воробйов та інші. Нас, майбутніх біологів, хіміків, вчили, наполегливо готували до роботи в школі, незабутні викладачі: Фролов, Іванов, Локоть, Левицький, Дмитрик, Білан, Львов, Браїловський, Яківець, Незицький, Солдатенко та інші, яким ми, доки й живемо, складатимемо шану й вдячність за їх добро і подвиг.

Людину навчити – не колоду обтесати. Тут мало тижня чи місяця. Але місяці, роки робили своє. Краплина за краплиною, лекція за лекцією, теза за тезою, формула за формулою – і людині розвиднюється, шириться світ, відростають крила для творчого польоту. Молодій радянській країні потрібні були кадри вчителів. XVIII випуск Чернігівського педагогічного інституту значною мірою поповнив їх загін. На щастя, у мене зберглося фото того пам'ятного випуску. Воно теж пережило довгу війну, тому втратило свою чіткість, має пошкодження. Але кожного разу, коли виринає в спогадах далека юність, я виймаю те фото, сідаю ближче до вікна і дивлюсь, дивлюсь, дивлюсь... На обличчя моїх викладачів, на милі, красиві, усміхнені чи надто серйозні обличчя своїх ровесників і згадую...

Згадую дещо важкі, але щасливі дні студентського життя, труднощі навчання, радість першого кохання, наші тодішні надії й сподівання. І ще з гіркотою думаю: хіба тоді знали ми, юні, здорові, красиві, що всього через кілька років грім війни розколе ясне небо, вогнем і кров'ю впаде на нашу землю, що багато хто не вернеться з поля бою, більші не переступить шкільного порога, не передасть знань новому поколінню дітвори.

І ще, буваючи у Чернігові, я завжди, тамуючи хвилювання і біль душевний, прямую за старою адресою, на колишню Селюка, 34. Наближаючись до мосту (вже нового) через Стрижень, з сумом відмічаю, що нема більше нашого такого близького, поре-пастильного заводу, а потім підходжу до знайомого муру, за яким височіє відновлений красивий будинок з давньою знайомою церквою. Тут зупиняюсь і, ніби скинувши з себе прожиті роки, раптом опиняюсь в гамірному потоці студентства того пам'ятного 1933-1934 навчального року, коли нам пролунав перший навчальний дзвінок. Звіділь бере початок щастя творчої праці, біль великих втрат, радість великої Перемоги» [11].

Таким запам'ятав перший рік навчання в інституті один із його випускників.

Уся складність ситуації в педагогічному інституті у 1933-1934 навчальному році проявилася з настанням холодів, коли у кабінетах та аудиторіях за відсутності опалення стало неможливим здійснювати навчальний процес. Директор М. О. Мірошниченко так і не зміг вирішити у владних кабінетах питання про виділення коштів та матеріалів для ремонту опалювальної системи. Потребувала заміни значна частина батарей та капітальний ремонт печей. Виконати його власними силами інститут не міг. Але й реальної підтримки ні в столиці, ні в рідному місті директор не знайшов. Довелося виходити з цього скрутного становища іншим шляхом – будувати в навчальних аудиторіях та кімнатах гуртожитку цегляні грубки. Проте для виконання і цього непростого завдання потрібні були кошти, цегла й робочі руки. З початком холодів підготовчі роботи для будівництва нового опалення було розпочато, завозили до інституту цеглу та глину.

Про нестерпні умови для навчання в педагогічному інституті стало відомо і у владних кабінетах не лише м. Чернігова. Винним у даній ситуації було визнано

директора М. О. Мірошніченка, якого в грудні 1933 р. було звільнено із займаної посади. Проте без роботи він не залишився. У кінці грудня його було призначено директором Чернігівського історичного музею, але і на цій посаді він затримався не надовго. У липні-серпні 1934 р. в ході чистки партійних та державних діячів комісією у складі голови Б. Ройзенмана та членів комісії тт. Богданова та Забудкіна були встановлені недоліки в роботі директора музею. Вони полягали в тому, що «в музеї були виставлені буржуазно-націоналістичні документи», в уривках з літературних робіт пропагувалися націоналістичні теорії та роботи Л. Троцького, поряд із портретами вождів пролетаріату був вивішений портрет «шпигуна Скарбіка» та інших націоналістичних діячів [12, арк. 18]. Вище згадана комісія прийшла до висновку: «директора музею Мірошніченка М.О. виключити з партії», а разом з тим він звільнявся із займаної посади.

Отже, перегорнута ще одна сторінка в історії Чернігівського педагогічного навчального закладу, ми дізнались ще про одного його керівника. Майже півтора року довелося йому керувати інститутом у непростих умовах, коли органи обласної влади, ігноруючи інтереси викладачів та студентів, відбирають у інституту основне приміщення і створюють нестерпні умови для навчального процесу. Винним в усьому визнають саме керівника інституту. Після звільнення з посади директора інституту, а згодом і директора музею у 53 роки він не мав можливості знайти собі роботу, мав проблеми з трудовлаштуванням. Як склалася подальша доля Миколи Олександровича, нам не відомо.

1. Держархів Чернігівської обл., ф. П-470, оп. 1, спр. 92, 229 арк.
2. Там само, ф. Р-608, оп. 1, спр. 4007, 33 арк.
3. Там само, спр. 893, 19 арк.
4. Там само.
5. Півстоліття невтомної праці: Нарис історії Чернігівського державного педагогічного інституту ім. Т.Г.Шевченка. – К., 1966, 100 с.
6. Держархів Чернігівської обл., ф. Р-608, оп. 1, спр. 893.
7. Там само.
8. Там само, спр. 949, 88 арк.
9. Там само.
10. Півстоліття невтомної праці: Нарис історії Чернігівського державного педагогічного інституту ім. Т.Г.Шевченка. – К., 1966, 100 с.
11. Сочивець І. Чернігів, Селюка, 34 // Деснянська правда. 1984, 5 серпня.
12. Держархів Чернігівської обл., ф. П-470, оп. 1, спр. 361, 232 арк.

Вниманию читателя предлагаются малоизвестные страницы истории Черниговского института социального воспитания начала 30-х годов XX ст. Речь идет о кратком периоде управления вузом Н. А. Мирошниченком.

Ключевые слова: Черниговский институт социального воспитания, педагогический институт, Н. А. Мирошниченко, организация учебного процесса, педагогическая и производственная практика.

During almost a century of activity in the history of T.H. Shevchenko Chernihiv National Pedagogical University have been many changes in the organization of educational process, in the formation of the material base of the institution and in its structure. Its leaders also changed. In this article we are talking about the brief period of management of the Institute by Miroshnychenko Mykola Oleksandrovych. His work as head of the educational institution previously has not been reported in the historical literature.

M.O. Miroshnychenko was born 24 December 1881 in the village Ivanivka of Vovchanka district in Kharkiv province. Primary education he received in a two year College. From 1901 to 1904 he studied at the Local Seminary. In 1912 externally graduated from pedagogical Institute in Belgorod. In addition, M.O. Miroshnychenko studied for one year at the Kharkiv

Institute of Marxism-Leninism, where he joined in 1930, but did not graduate. Although in the personal list, he claimed that has a higher education.

July 2, 1932, by order of the Commissar of education M.O. Miroshnychenko was appointed to the position of Director of the Chernihiv Institute of social education. On 11 July he signed his first decree at the Institute, where it was alleged that he «assumed the Institute Director duties and took all the cases». The main problems in the work of the new Director began with the arrival of winter, when in the classroom in the absence of heating became impossible to carry out educational process. Director M.O. Miroshnychenko could not solve a question on allocation of funds and materials for the repair of the heating system. He was found guilty in this situation and in December 1933 he was dismissed from his post.

In late 1933, M.O. Miroshnychenko was appointed Director of the Chernihiv historical Museum, but in July–August 1934 during the party and government leaders clean-up, he was expelled from the party and consequently from his post.

Almost a year and a half M.O. Miroshnychenko led the Institute in difficult conditions. The bodies of the regional power, ignoring the interests of teachers and students, selected at this time in the Institute's main room and created unbearable conditions for the educational process. The head of the Institute was recognized guilty of all. After his dismissal from the post of Director of the Institute and Museum M.O. Miroshnychenko was not able to find a job and had problems with employment. His fate is unknown.

Thus, this article flipped another page in the history of Chernihiv Pedagogical Institute, from which we learn about the fate of one of its leaders – Miroshnychenko Mykola Oleksandrovych.

Keywords: Chernihiv institute of a social upbringing, pedagogical institute, Mykola Miroshnichenko, organization of educational process, pedagogical and industrial practice.

